

Τὸ ράσο καὶ τὰ γένεια

(Φώτης Κόντογλου, ἀπὸ τὸ Ἀσάλευτο Θεμέλιο, Ἀκρίτας 1996)

(πηγή: http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/fwths_kontogloy/to_raso_kai_ta_geneia.htm)

Πολλὰ ἔχουν γραφῆ γιὰ τὰ ράσα καὶ τὰ γένεια τῶν κληρικῶν. Οἱ περισσότεροι ἀπ' ἐκείνους πού δὲν τὰ χωνεύουνε, εἶναι κάποιοι πού θέλουνε νὰ φαίνονται ἐλεύθεροι καὶ νεωτεριστικὰ πνεύματα. Αὐτοὶ ὅλοι εἶναι πάντα «πρακτικοὶ» ἄθρωποι, πού κρίνουνε τὰ τῆς θρησκείας μὲ τὸ πρακτικὸ καὶ πεζὸ μυαλό τους, ἐνῶ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὰ πρακτικὰ μυαλά, γιὰτὶ εἶναι ἡ βαθύτερη ποίηση, ἡ ἄβυσσο τῆς ποίησης. Ἡ κακοδαιμονία τῆς Ἐκκλησίας μας ἔχει τὴν αἰτία της, κατὰ τὴν γνώμη μου, στὸ ὅτι λείψανε ἀπ' αὐτὴν οἱ ποιητικὲς ψυχές, μὲ τὴν πραγματικὴ σημαία τῆς ποίησης, καὶ γέμισε ἀπὸ «πρακτικὸς ἀνθρώπους, ἤγουν ἀπὸ ξεραῖλα καὶ τὸ μέγα ἔλεος.

Νὰ βάλῃ κανεὶς μὲ τὸν νοῦ του καὶ ν' ἀπορήσῃ τί σχέση ἔχουν αὐτοὶ οἱ «θετικοὶ καὶ πρακτικοὶ» ἄνθρωποι, οἱ λεγόμενοι φρόνιμοι καὶ ἔξυπνοι, μὲ τὸν Χριστό, πού εἶπε τὰ παρακάτω λόγια: Ἄν δὲν γυρίσετε πίσω καὶ γίνετε σὰν τὰ παιδιά, δὲν θὰ μπεῖτε στὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν.- μὴν φροντίζετε τί θὰ φᾶτε καὶ τί θὰ πιῆτε καὶ τί ροῦχο θὰ φορέσετε.- Ἐγὼ σᾶς λέγω μὴν ἀντισταθεῖτε στὸν πονηρό, ἀλλὰ ὅποιος σὲ χτυπήσῃ ἀπὸ τὸ δεξιὸ μάγουλό σου, στρέψε καὶ τ' ἄλλο.- Μακάριοι ὅσοι καταδιώκονται γιὰ μένα. - Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας.- Μὴ θησαυρίζετε θησαυροὺς ἀπάνω στὴ γῆ.- Ἐμπᾶτε ἀπὸ τὴν στενὴ πύλη, γιὰτὶ εἶναι στενὸς καὶ θλιμμένος, ὁ δρόμος πού πηγαίνει στὴ ζωὴ, κ' εἶναι λίγοι πού τὸν βρίσκουνε.- Ἀφήστε τοὺς νεκροὺς νὰ θάψουν τοὺς πεθαμένους τους.- Δὲν ἦλθα νὰ φέρω εἰρήνη ἀλλὰ μάχαιρα.- Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ παίρνεται μὲ τὴ βία κ' οἱ βιαστὲς τὴν ἀρπάζουνε».

Ποιὰ σχέση μποροῦνε νὰ ἔχουνε αὐτὰ τὰ πράγματα κι' ἄλλα πολλὰ πού εἶπε ὁ Χριστός, μὲ τὸ πρακτικὸ μυαλό; Τὸ πρακτικὸ μυαλό κοιτάζει ποιὸ εἶναι τὸ συμφέρον καὶ τὸ ὠφέλιμο γιὰ τὴν ὑλικὴ ζωὴ καὶ γιὰ τὴν ἀσφάλειά της· δὲ μπορεῖ νὰ πετάξῃ ἐλεύθερο ἐκεῖ πού τὸ καλεῖ ὁ Χριστός. Μιὰ θρησκεία πού παραγγέλνει κάποια πράγματα πού εἶναι ὀλότελα ἀνάποδα ἀπὸ ὅ,τι νοιώθει τὸ πρακτικὸ μυαλό, μπορεῖ νὰ εἶναι γιὰ πρακτικὸς ἀνθρώπους; Πῶς νὰ παραδεχθῆ ὁ πρακτικὸς ἄνθρωπος πῶς δὲν ὠφελεῖται σὲ τίποτα ἂν κερδίσῃ τὸν κόσμον ὅλον; Πῶς, αὐτὸς ὁ θετικὸς ἄνθρωπος νὰ θυσιάσῃ ὅλα τὰ χεροπιαστὰ τούτου τοῦ κόσμου, κυνηγώντας τοὺς ἴσκιους τῆς μέλλουσας ζωῆς; «Οἱ βιαστὲς ἀρπάζουνε τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ», λέγει ὁ Χριστός. Μπορεῖ νὰ εἶναι βιαστὴς ὁ πρακτικὸς ἄνθρωπος, πού τὰ μετρά ὅλα καὶ δὲν ριψοκινδυνεύει ποτέ; Πρακτικοὶ

ἦταν οἱ Φαρισαῖοι, οἱ Ῥωμαῖοι, ὁ ἴδιος ὁ Ἰούδας, πού φρόντιζε τόσο πολὺ γιὰ τὸ γλωσσοκόμο. Ὁ πρακτικὸς ἄνθρωπος δὲ μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι καχύποπτος, πονηρός, κι' ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς Ἰουδαίους: «Πῶς μπορεῖτε νὰ μιλάτε ἀγαθὰ, ἀφοῦ εἶστε πονηροί»; Ἡ Σαμαρείτιδα δὲ καταλάβαινε τί τῆς ἔλεγε ὁ Χριστός, ἐπειδὴ τὸ μυαλό της ἦτανε πρακτικὸ, καὶ σὲ καιρὸ πού τῆς μιλοῦσε γιὰ «τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν τὸ ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον», αὐτὴ μιλοῦσε γιὰ τὸ φυσικὸ νερό, «γιὰ νὰ μὴ διψᾷ, καὶ νὰ πηγαίνει στὸ πηγάδι νὰ τ' ἀνεβάζη μὲ τὸν κουβᾶ», «ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχομαι ἐνθάδε ἀντλεῖν».

Πρακτικοὶ ἦταν οἱ Ἑβραῖοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, κολλημένοι στὸ ἐπίγειο συμφέρον, καὶ γι' αὐτό, ὅσα τοὺς ὑποσχέθηκε ὁ Θεός, τὶς «επαγγελίες», τὶς καταλαβαίνανε γιὰ ὑλικές με τὸ ὑλικὸ φρόνημά τους...

Λοιπόν, οἱ πρακτικοὶ ἄνθρωποι, πού εἶναι καὶ μικρολόγοι, τὰ ζητήματα τῆς θρησκείας τὰ βλέπουνε καὶ τὰ κρίνουνε μὲ τὸν ὠφελμιστικὸν τρόπο πού δουλεύει τὸ μυαλό τους. Αὐτοὶ εἶναι πού ἀγαπᾶνε τὶς καινοτομίες στὴ λατρεία καὶ σὲ ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα. Αὐτοὶ θέλουνε τὴ συντόμεψη τῶν ἀκολουθιῶν, αὐτοὶ δείχνουνε ὑπερβολικὴ φροντίδα γιὰ τὰ ἀναπαυτικὰ καθίσματα τοῦ ναοῦ, γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ τάξη καὶ καθαριότητα, γιὰ τὸν συγχρονισμό τῆς λατρείας μὲ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ, μὲ φυσικὴ σαρκικὴ εἰκονογράφηση, μὲ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ κάθε τί πού βαστᾶ ἀπὸ τὴν παράδοση, μὲ τὴν κατάργηση τελετουργικῶν διατάξεων, καὶ τέλος, μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς τῶν κληρικῶν: Κατὰ τὴν γνώμη τους τὸ ράσο πρέπει νὰ καταργηθῆ, κι' ὁ παπὰς νὰ φορᾷ πανταλόνι καὶ σακκάκι ὅπως ὅλοι οἱ ἄνδρες, πρέπει οἱ ἱερεῖς νὰ κόψουν τὰ μαλλιά καὶ τὰ γένεια τους, νὰ ξουρίσουνε τὸ μουστάκι τους, «γιὰ νὰ εἶναι καθαροί». Βλέπετε πῶς οἱ πρακτικοὶ ἄνθρωποι προσέχουνε πολὺ, ὅπως εἶπα καὶ πρὶν, «τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος». Λοιπόν, μὲ τὶς σοφές καὶ βαθυστόχαστες ὑποδείξεις τους δὲν θὰ εἶναι παραμελημένοι καὶ λεροὶ σὰν τὸν ἅγιο Γιάννη, σὰν τὸν ἅγιο Ἀντώνιο, σὰν τὸν ἅγιο Χρυσόστομο, σὰν τὸν ἅγιο Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλὸ μὲ τὴν γιδότριχα, ἀλλὰ θὰ κάνουνε ταχτικὰ τὸ μπάνιο τους, θὰ συχνοξουρίζονται, καὶ θὰ μοσκοβολοῦνε, ὅπως ὅλοι οἱ σημερινοὶ πολιτισμένοι, ἀκόμα κ' οἱ γκάγκστερς, οἱ μεγάλοι ἀπατεῶνες, οἱ ἄνθρωποι τῶν πάρτυ, τῶν ἵπποδρομιῶν, τῶν πλάζ, κλπ.

Ἐγραψα πολλὰς φορὲς γιὰ τὴν περιβολὴ τῶν ἱερωμένων καὶ γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ ὄψη τους, ἀπ' ἀφορμὴ κάποιων «πρακτικῶν» νεωτεριστῶν πού κόπτονται γιὰ «τὴν ἀναχρονιστικὴ καὶ βάρβαρη ἀμφίεσή τους καὶ γιὰ τὴν ἀσχήμια (πόση εὐαισθησία καὶ καιλαισθησία!) τῶν μαλλιῶν καὶ τῶν γενιῶν των». Δὲν θὰ ξαναγράψω ὅσα ἔγραψα ἄλλη φορὰ, περασπίζοντας τὴν ἐξωτερικὴ μορφή τῶν κληρικῶν μας ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς παράδοσης.

Τοῦτο μονάχα θὰ πῶ τώρα σχετικά μὲ τὴν παράδοση στὸ ντύσιμο τοῦ κλήρου μας: Ἄς φαντασθῆ ὅποιος θέλει, ἂν μπορῆ νὰ σταθῆ πιά τίποτε ἑλληνικό, ἀπὸ τὴ μέρα πού θὰ ἐμφανισθῆ ὁ παπὰς στὸ χωριὸ μὲ σακκάκι καὶ μὲ πανταλόνι, μὲ γραβάτα καὶ μὲ ρεπούμπλικα, ξουρισμένος καὶ μαδημένος, ὅπως εἶναι μερικοὶ πού ἔρχονται ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό, καὶ ἀηδιάζει κανένας νὰ βλέπη ξουρισμένους σβέρκους, μάγουλα σὰν καθαρισμένα αὐγά, προγούλια, ἔκφραση τραπεζίτη ἢ ὀπερατέρ τοῦ κινηματογράφου, χειρονομίες καὶ φωνές τῆς πιάτσας, κλπ.

Σήμερα θὰ πῶ λίγα λόγια μονάχα γιὰ τὸ ράσο καὶ γιὰ τὰ γένεια, «ἀπὸ αἰσθητικῆς ἀπόψεως», ὅπως λένε κ' οἱ αἰσθητικοί, ἐπειδὴ οἱ νεωτεριστὲς πού φωνάζουνε πῶς πρέπει νὰ καταργηθοῦνε, λένε πῶς ἀηδιάζουνε ἀπὸ τὴν ἀσχήμια τοῦ ράσου καὶ τῶν γενειῶν, καὶ πῶς ὅσα λένε τὰ λένε ἐν ὀνόματι «τῆς καλαισθησίας».

Καὶ πρῶτα - πρῶτα ποιά εἶναι ἡ καλαισθησία στὰ θρησκευτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα; Σ' αὐτὰ δὲν ὑπάρχει «καλαισθησία» κατὰ τὰ γούστα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ εἶναι καλὸ καὶ ἔμορφο ὅτι εἶναι εὐπρεπὲς καὶ σεμνό, ὅτι εἶναι πρέπον στὸ πνευματικὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως. Ὅπως ἡ μορφή πού ἔχουνε τόσα ἀντικείμενα εἶναι σχετικά μὲ τὴν ἐκκλησία, κτίρια, εἰκόνες, ψαλμός, σκεύη, βιβλία, ἄμφια, πού εἶναι τέτοια, ὥστε νὰ ἀνεβάζουν τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδιά τοῦ πιστοῦ στὸν πνευματικὸ κόσμον, σὰν νὰ εἶναι σύμβολα ἱερὰ καὶ ὑπομνήματα στὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, «ἀναγωγικὰ» ἀπὸ τὸν ὑλικὸ στὸν φθαρτὸ κόσμον στὸν πνευματικὸ καὶ ἄφθαρτον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἔτσι καὶ ἡ ἀμφίεση κ' ἡ ὄψη τῶν κληρικῶν, πρέπει νὰ δείχνη τὸ πνευματικὸ ἀξίωμά τους. Ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους πού ζοῦσαν πρὸ Χριστοῦ, οἱ ἱερεῖς, οἱ μάντις, οἱ πυθίες, εἶχανε ἰδιαίτερη στολή κ' οἱ ἄντρες εἶχανε καὶ γένεια καὶ μαλλιά, ὥστε νὰ δυναμώνη μὲ τὴ μορφή καὶ τὸ πνευματικὸ ἐπιβάλλον τους. Οἱ Ἕλληνες πού ἐκτιμήσανε τὴ μορφή μέχρι λατρείας, δίνανε μεγάλη προσοχή σ' αὐτὰ πού τὰ νομίζουνε «ἄνευ σημασίας καὶ πάρεργα» οἱ εὐρύνοες καὶ ἐλευθερόφρονες πρακτικοὶ χριστιανοὶ μὲ τὸ θετικὸ μυαλό τους. Τουλάχιστον δὲν φαντάζονται πῶς κ' ἓνα λιοντάρι στὴ φυσική του κατάστασή του, πού τὸ στόλισε ὁ Θεὸς μὲ τὴ μεγαλοπρέπεια τῆς χαίτης του, θὰ γίνη σὰν ἓνα ψωρόσκυλο, ἂν τὸ κουρέψουνε; Μῆτε ἓνα τόσο πρακτικὸ πρᾶγμα δὲν βάζουνε στὸν νοῦ τους αὐτοὶ οἱ «πρακτικοὶ» κύριοι; Μὰ τέτοια κεφάλια δὲν γεμίζουνε μήτε μὲ χίλια πράγματα πού μπορεῖ νὰ πῆ κανένας ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα.

Ἀλλὰ ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω, ἂς πάρουμε τὸ πρᾶγμα κι' ἀπὸ τὴ μεριά «τῆς καλαισθησίας», γιὰ τὴν τελευταῖα οἱ πρακτικοὶ νεωτεριστὲς γυρίσανε τὸ τραγούδι τοῦ ράσου καὶ τῶν γενειῶν στὴν αἰσθητική, ἴσως ἐπειδὴ ἡ ἐποχή μας πού εἶναι ἡ πιὸ ἀκαλαίσθητη, δίνει μεγάλη σημασία στὴν «αἰσθητική» καὶ στὸ «καλὸ γούστο».

Θά 'θελα νὰ γράψω ἓνα φυλλάδιο ὀλόκληρο πού νάχη γιά τίτλο «Ἡ ἀκαλαισθησία ὀμιλοῦσα περὶ αἰσθητικῆς». Νὰ τὸ γράψω μάλιστα στὴν καθαρεύουσα, ὥστε νὰ εἶναι σύμφωνο μὲ κείνους πού μοῦ δῶσανε ἀφορμὴ γιά νὰ γράψω.

Λοιπόν, ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ πού ἀποτροπιάζονται τὸ ράσο καὶ τοὺς γενειοφόρους ἱερεῖς, στόνομα τῆς καλαισθησίας; Ἀπάντηση; Κατὰ κανόνα εἶναι οἱ πιὸ ἀκαλαισθητοὶ, οἱ ἄνθρωποι τοῦ «κακοῦ γούστου», πού δὲν ἔχουνε καμία σχέση μὲ τὴν τέχνη, καὶ μήτε κὰν μὲ τὴ συνηθισμένη καλαισθησία. Μπῆτε στὰ σπίτια τους καὶ στὰ γραφεῖα του καὶ θὰ φριξέτε. Ἀρχιτεκτονική, ἐπιπλα, εἰκόνες, βιβλία, βάζα, πολὺφωτα, ὅλα σε σπρώχνουνε νὰ βγῆς ἔξω. Ἐκεῖνο πού θὰ σοῦ κάνη τὴ μεγαλύτερη ἐντύπωση, εἶναι κανένα ἐλεεινὸ κάντρο μὲ ἐλεεινότερη κορνίζα, κρεμασμένο ἀπάνω ἀπὸ τὸ γραφεῖο ἢ ἀπὸ τὸ κρεβάτι, πού θὰ παριστάνη κανέναν «γλυκὺν Ἰησοῦν» γεμάτον ζαχαρίνη, μ' ἐκεῖνο τὸ μειδίαμα πού παραγγέλνουν οἱ φωτογράφοι στοὺς πελάτες μπροστὰ στὸ φακό, μὲ ρεφλεδάκια στὸ πρόσωπο, μὲ μαλλιά πού ἔχουνε γίνει μποῦκλες στὸ κομμωτήριο, μὲ κινηματογραφικὲς χειρονομίες κλπ.

Ὅποτε τυχαίνει νὰ συναπαντήσω κανέναν παπαῶ, καὶ πρὸ πάντων ἂν τύχη νὰ εἶναι εὐμορφάνθρωπος, στέκουμαι καὶ τὸν θαυμάζω γιά τὴν μεγαλοπρέπειά του, γιά τὸ ἐπιβάλλον καὶ μαζὶ γιά τὴν σεμνότητα πού ἔχει ἢ ὄψη του, καὶ γιά τὴν ἐμπιστοσύνη πού ἔχει τὸ παρουσιαστικὸ καὶ ἢ ἀμφίεσή του. Ἰερὸ πρόσωπο! Ἀλλὰ καὶ τί γραφικότητα ἔχει ὅλο τὸ παράστημά του. Εἶμαι ζωγράφος, τὸ μάτι μου εἶναι ἀκονισμένο στὸ τί εἶναι γενικὰ τὸ ἔμορφο, κι' ὄχι μοναχὰ δὲν βρίσκω κανένα ψεγάδι ἀπάνω του, ἀλλὰ καὶ τὸν θαυμάζω. Καὶ νὰ συλλογίζεσαι πῶς ὑπάρχουν κάποιοι Ἕλληνες, καὶ θεολόγοι μάλιστα, πού ξυνίζουμε τὰ μούτρα τους, πού τὸν βρίσκουνε «ἀντιαισθητικόν»! Ἀντιαισθητικὸν βρίσκουνε τὸν Ὅμηρο, τὸν μάντη Τειρεσία, τὸν Μέντορα, τὸν Ἀχιλλέα μὲ τὰ μαῦρα στριφτὰ γένια, τὸν Θεμιστοκλῆ, τὸν ἅγιο Βασίλειο, τὸν ἅγιο Λουκιανὸ πού τὸν εἶδε καὶ τᾶχασε ὁ σκληρὸς Διοκλητιανός, τὸν ἅγιο Νικόλαο, τὸν Κωνσταντῖνο τὸν Παλαιολόγο, τὸν Θανάση Διάκο, τὸν Παπαφλέσσα, τὸν Ἡσαΐα Σαλώνων, τέλος βρίσκουνε ἄσχημο τὸν πνευματικὸ λέοντα μὲ τὴν φυσικὴ χαίτη του, καὶ ἔχουνε γιά ὄμορφον ἐκεῖνον τὸν μαδημένον, πού εἶναι σὰν τὸ κριάρι πού τὸ κουρέψανε καὶ γίνηκε ἀγνώριστο, μὲ τὰ στραβὰ ποδάρια του, μὲ τὸ λαιμὸ τῆς γαλοπούλας καὶ μὲ τὸ κωμικὸ μούσι! Μὴ χειρότερα! Πού μπορεῖ νὰ φτάσῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ξιपाσιὰ γιά νὰ φανῆ εὐρωπαϊσμένος! Ἐμεῖς πού κάτι γομᾶμε ἀπὸ τέχνη, νοιώθουμε αὐτὰ τὰ αἰσθήματα, κ' οἱ ἀπελέκητοι καὶ κακόγουστοι «ἀχαλοῦν γιά τὴν ἀκομψον καὶ βάρβαρον ἐμφάνισιν τῶν κληρικῶν»! Ποιοί; ἐκεῖνοι πού τὸ μάτι τους θέλει νὰ βλέπει τριμμένα κι' ἀνέκφραστα σχήματα.

Αλλά και κακοφτιαγμένος να είναι ο παπάς, με το ντύσιμό του παρουσιάζεται εὐπρεπισμένος, παρὰ ἂν φοροῦσε σακκάκια καὶ πανταλόνια: μετὰ γένια καὶ τὰ μαλλιά κρύβονται οἱ ἀσχήμιες τοῦ κεφαλιοῦ, τὰ προγούλια, οἱ σβέρκοι, τὰ πλατεῖα χεῖλια, τὰ παχειὰ μάγουλα. Βάλε καὶ τὸ καλυμαύχι, πού εἶναι ἓνα θαυμάσιο κάλυμμα, καὶ πού γίνεται πιὸ θαυμάσιο με τὸ ἐπανωκαλύμμαυχο*. Τὰ κουσούρια (ἐλαττώματα) πάλι πού ἔχει τυχόν τὸ σῶμα ἑνὸς κληρικοῦ κρύβονται καὶ μετασχηματίζονται ἀπὸ τὰ ράσα, οἱ κοιλιές, τὰ στραβὰ πόδια, τὰ μακρὰ χέρια, ἢ καμπούρα, κ.ο.κ. Ὅλα ντύνονται με εὐπρέπεια καὶ πνευματικὴ ἀρχοντιά, μπροστὰ στὰ στενὰ καὶ στὰ μεσάτα των καθολικῶν, τὰ κλὸς καὶ τὰ μοδιστράδικα πλισσέ. Οἱ παπάδες μας εἶναι σὰν πνευματικοὶ ἄρχοντες. Δόξα σοι ὁ Θεὸς πού βλέπουμε ἀκόμα τέτοιες βιβλικές μορφές στὸν αἰῶνα τῆς μονοτονίας, τῆς ἀνέκφραστης ὁμοιομορφίας καὶ τῆς ἀντιπνευματικῆς πεζότητος! Ὡστόσο, κ' ἐκεῖνοι πού δὲν χωνεύουν τὰ μαλλιά καὶ τὰ ράσα, μιλοῦμε συχνὰ με γερωντοκοριτισίτικη ἔκσταση γιὰ κάποιες «βιβλικές μορφές». Θέλεις μῆλον ἔπαρε, θέλεις κυδῶνι λάβε, πού λέγει καὶ ἡ παροιμία.

Τὸ πόσο στολίζουν τὰ γένεια ἓνα ἱερὸ πρόσωπο καὶ τοῦ δίνουνε εὐπρέπεια καὶ πνευματικὸ ἀξίωμα, τὸ δείχνει ἀνάμεσα σὲ ἄλλα καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Μωϋσῆ ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Ἄγγελο. (Τὸ γράφω αὐτὸ γιὰ τοὺς δυτικόπληκτους). Ἐνῶ κατὰ τὴν ἀρχαία παράδοση ὁ Μωϋσῆς παριστάνεται σπανὸς με λίγες ἀραιές τρίχες στὸ πηγούνι, ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, δηλ. ἓνας τεχνίτης κατόλικος, πού ἔβλεπε γύρω τοὺς ξουρισμένους κληρικούς, τὸν ἔκανε με μακρὰ καὶ μπλεγμένα γένεια καὶ με πολλὰ σγουρὰ μαλλιά, γιὰ νὰ δώση χαρακτήρα ὑπερανθρώπου καὶ ἱερατικόν, ὅπως στὸν Σαβαώθ, στοὺς Πατριάρχες καὶ στ' ἄλλα σεβάσμια πρόσωπα τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Κάποιος γνωστός μου κληρικὸς πού ταξίδεψε πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια στὴ Συρία καὶ στὸ Λίβανο, μοῦ ἔλεγε πῶς τοῦ εἶπε ἓνας ἀρχιμανδριτῆς Σύρος πῶς ὁ βασιλιάς τῆς Ἰορδανίας Ἀβδουλλάχ, ἔλεγε στὸν μακαρίτη Πατριάρχη Ἀντιοχείας: «Ἐσεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι ἔχετε στὸ παρουσιαστικὸ σας κάποιο πράγμα πού μᾶς κάνει, ἐμᾶς τοὺς μουσουλμάνους, νὰ νοιώθουμε σεβασμὸ. Ἐνῶ ἐκεῖνοι οἱ φραγκοπαπάδες μᾶς φαίνονται σὰν πράκτορες ὑπόπτων ὑποθέσεων». Ἀλλὰ καὶ κάποιοι ἱερεῖς μας πού πήγανε σὲ ξένες χώρες χριστιανικῆς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, μετὰ τὰ ράσα καὶ τὰ γένεια, ὅπως κάνουνε ὁ Ρῶσοι, ἦτανε σεβάσμιοι γιὰ τοὺς ντόπιους, ἐνῶ στοὺς κουρεμένους φραγκοφορεμένους δικούς μας δὲν δείχνανε κανένα σεβασμὸ σὰν σὲ θρησκευτικὸς ἀνθρώπους. Πολλοὶ ξένοι μοῦ τὸ τονίσανε αὐτό, καὶ γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία μας πού στέλνει στὶς παροικίες παπάδες, ἔχει ξεπέσει στὴν συνείδηση τῶν ξένων. Ἐξ ἄλλου, τὸ κοστούμει κ' ἡ γραβάτα ἔχει μεγάλη ἐπίδραση στὸ ἦθος τῶν κληρικῶν μας πού τὰ φορᾶνε.**.

Ένας εύλαβής ιερέας, γνωστός μου, μου ἔλεγε πῶς ὅταν τὸ βράδυ βγάλη τὰ ράσα για νὰ κοιμηθῆ, δὲν γνωρίζει τὸν ἑαυτό του, καὶ θαρρεῖ πῶς ἡ θεία χάρη ποὺ νοιώθει ὅταν τὰ φορῆ, φεύγει ἀπὸ πάνω του.

Ὅπως ὁ ἀξιωματικὸς ἢ ὁ ἀστυνόμος ποὺ ὑπηρετεῖ τὴν ἐπίγεια ἐξουσία, φορεῖ τὴ στολή του για νὰ γνωρίζεται, ἔτσι κι' ὁ ἱερωμένος, καὶ πολὺ περισσότερο, γιατί ὑπηρετεῖ τὴν οὐράνια ἐξουσία πρέπει νὰ φορεῖ τὴν στολή του, κι' ὄχι νὰ ντρέπεται, ὅπως κάνουνε ἐκεῖνοι ποὺ δὲν θέλουν τὸ ράσο. Ἄν βγάζανε τὴν ἱερατικὴ περιβολή τους οἱ παπάδες καὶ βάζανε πολιτικά, θὰ βλέπανε τί περίπαιγμα θὰ παθαίνανε ἀπὸ τοὺς ἄθρησκους, προπάντων στὴν ἐπαρχία. Γιατὶ τὸ ράσο εἶναι ἀσπίδα.

Γιὰ τοῦτο, πῶς ἀλλοίμονο ἂν παρουσιασθῆ ὁ παπὰς στὸ χωριὸ μὲ πανταλόνια καὶ μὲ γραβάτα, καὶ τὸ καλοκαίρι μὲ κοντὰ μανίκια! Ὡ τί δυστυχία! Ὡ διάλυση τῶν πάντων! Τί Ἑλλάδα μπορεῖ νὰ σταθῆ πιά; Ὅλα θὰ διαλυθοῦνε. Ὁ παπὰς στὸ χωριὸ εἶναι σύμβολο. Σύμβολο θρησκευτικὸ καὶ ἐθνικὸ, ἄς εἶναι καὶ ἀγράμματος, ὁ πιὸ ἀπελέκτος. Τὸ ράσο θυμίζει στὸν λαὸ τὴν ἱστορία του, τὶς θυσίες του, τοὺς πόνους του, τὶς χαρὲς του, καὶ γι' αὐτὸ τὸ ράσο τὸν ζεσταίνει, τοῦ δίνει φρόνημα, πίστη, πεποίθηση, ἐμπιστοσύνη κι' ἀγάπη στὴ φυλή του. Αὐτοὶ ποὺ θέλουνε νὰ καταργήσουνε τὸ ράσο καὶ νὰ μοντερνίσουνε τὴν ἀρχαία ὄψη τοῦ παπᾶ, συλλογιστήκανε καλὰ τί ζητᾶνε; Ἄς ρωτήσουν τοὺς ξενητεμένους Ἑλληνες τί χαρὰ καὶ τί κατάνυξη νοιώθουν ὅταν ἀντικρῦσουν, στὶς χῶρες ποὺ ζοῦν, κάποιον ἱερέα μας μὲ γένεια καὶ μὲ ράσο. Εἶδα κάπου νὰ γράφει ἕνας διάκος εὐσεβῆς ὅτι σὲ ἕνα γράμμα ποὺ ἔλαβε ἀπὸ ἕναν γνωστό του νέον, ἀλλὰ ἔγγαμον ἱερέα, ποὺ ὑπηρετεῖ στὴν Τασμανία τῆς Αὐστραλίας, ἔγραφε τὰ παρακάτω λόγια: «τὸ εὐχάριστο εἶναι ὅτι κατῶρθωσα νὰ διατηρῶ τὰ ράσα καὶ τὰ γένειά μου, καὶ οὕτω ἀπολαμβάνω σεβασμοῦ καὶ πολλῆς ἐκτιμῆσεως ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς τῆς Τασμανίας».

Ἀλλὰ ἄς γυρίσουμε για λίγο ἀκόμα σὲ ἐκείνους ποὺ δὲ μποροῦνε νὰ χωνέψουνε τὸ ράσο καὶ τὰ γένεια τῶν ἱερέων ἀπὸ τὴ μεγάλη «αἰσθητικὴ» καλλιέργεια ποὺ ἔχουνε.

Ένας ἀπ' αὐτούς, ποὺ εἶναι τώρα μακαρίτης κ' ἦτανε τότε ποὺ ζοῦσε καθηγητὴς σπουδαῖος τῆς Θεολογίας, μὲ προσκάλεσε στὸ σπίτι του για νὰ μοῦ δείξη τὰ «καλλιτεχνήματα» ποὺ εἶχε... Δὲν ἔβλεπα τὴν ὥρα καὶ τὴν στιγμή νὰ φύγω ἀπὸ κεῖ μέσα καὶ σὰν βγῆκα, ἔκανα τὸν σταυρό μου, ἀνασαίνοντας βαθειά, καὶ εὐχαρίστησα τὸν Κύριο ποὺ δὲν μὲ ἀξίωσε νὰ γίνω σοφὸς καθηγητὴς. Λοιπόν, ἐκεῖνος ὁ φτωχὸς ἄνθρωπος, ἐκεῖνος ὁ ψυχικὸς ξέρακας ποὺ περνοῦσε για σοφός, δὲν χώνευε μήτε τὰ ράσα, μήτε τὴ βυζαντινὴ εἰκονογραφία, μήτε «τὴν βάρβαρον βυζαντινὴν μουσικὴν, ἠνάλωσε δὲ τὰς

δυνάμεις αὐτοῦ μέχρι τοῦ θανάτου του, μοχθήσας διὰ τὴν συγχρόνισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν τεχνῶν»! Θεὸς συχωρέστον.

* Κ' ἡ μίτρα τοῦ δεσπότη (ἡ κορόνα) εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον ἐπιβλητικὰ καὶ θαυμαστὰ καλύμματα, μ' ὅλο πὺν εἶναι ρώσικη. Ἐνῶ ἡ τιάρα τῶν καρδινάλιων ἐκφράζει ἀλαζονεία καὶ σατανικότητα, εἶναι καὶ κακοῦ γούστου κατασκεύασμα.

** Κάποιος πολύξερος καὶ σπουδασμένος καὶ πὺν γνωρίζει καλὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, μοῦ ἔλεγε πῶς ἀπὸ τὸν καιρὸ πὺν ἱερωμένοι μας βγάλανε τὰ ράσα, πλήθυνε ἡ κακοήθεια τοῦ κλήρου σὲ κείνη τὴ χώρα πὺν κατοικοῦσε.